

ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДЕРЖАВНОГО МИТА У ГОСПОДАРЬКОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Курдес О.Л., ст. викладач кафедри права

Інститут державного мита є складовою фінансового прана як галузі права. Універсальний характер цього інституту підтверджується його використанням тривалий час майже всіма процесуальними галузями права і стосовно багатьох інших правовідносин, Стаття 44 ГПК визначає державне мито як складову судових витрат.

Питання правової природи державного мита та його визначення є досить дискусійним у науці і на сьогодні характеризується відсутністю єдиної точки зору. Так, Г. Бех під державним митом розуміє платіж, який стягується за вчинення юридично значимих для платників податків дій або за видачу документів уповноваженими на те органами чи посадовими особами. І. Балюк стверджує, що державне мито — це обов'язковий платіж за дії з розгляду, вирішення, перегляду господарських справ, які здійснює господарський суд. О. Мамалуй відносить мито до групи платежів податкового характеру. На думку В. Вишневецької, державне мито є обов'язковим платежем податкового характеру, окремим від податків. Відсутнє також і чинне легальне визначення поняття «державне мито». Лише Закон України «Про державне мито», дію якого зупинено Декретом Кабінету Міністрів України «Про державне мито» від 21 січня 1993 р. № 7-93 (далі — Декрет), у ст. 1 давав визначення даного поняття: державне мито — це «грошовий збір, що справляється в судових та арбітражних органах, органах державного нотаріату, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства закордонних справ України, Державного патентного відомства України, міських, сільських та селищних Рад народних депутатів та інших органах, передбачених законодавством України, за вчинення ними окремих дій та видачу документів». Чинне законодавство, в тому числі Декрет Кабінету Міністрів України «Про державне мито» визначення даного поняття не містить.

Характеризуючи державне мито та враховуючи його основні ознаки, що розкривають суть державного мита, можна дати таке його визначення: *державне мито* — це вид платежу, який закріплений актом компетентного органу державної влади і справляється у грошовій формі, за наявності визначених законодавством підстав, до державного бюджету.

Сплата державного мита регулюється ГПК, Декретом, Інструкцією про порядок обчислення та справляння державного мита, затвердженою наказом Головної державної податкової інспекції України від 19 травня 1993 р. Деякі питання, не врегульовані вищезазначеними актами, регулюються роз'ясненнями Вищого арбітражного суду України «Про деякі питання визначення ціни позову, підсудності справ та сплати державного мита» від 17 лютого 1994 р. № 02-5/114, «Про деякі питання практики застосування

розділу VI Господарського процесуального кодексу України» від 4 березня 1998 р. № 02-5/78.

Незважаючи на таке різноманіття правового матеріалу вищезазначені акти не вирішують усіх, іноді навіть принципових, проблемних питань, пов'язаних зі сплатою державного мита.

Так, відповідно до ст. 45 ГПК позовні заяви, заяви про вжиття запобіжних заходів і заяви про оскарження рішень, ухвал, постанов господарського суду оплачуються державним митом, крім випадків, встановлених законодавством.

Проте вищезазначена норма законодавства має певні прогалини, які дістають вияв у її реалізації. Наприклад, Декрет не визначає розмірів ставок, що справляються за подання апеляційних і касаційних скарг на ухвали суду.

Відповідно до ч. 1 ст. 86 ГПК, якщо господарський спір не вирішується по суті (відкладення розгляду справи, зупинення, припинення провадження у справі, залишення позову без розгляду), господарський суд виносить ухвалу. Згідно з ч. 2 ст. 67 ГПК про забезпечення позову також виноситься ухвала.

Тому доречнішим видається скасування сплати державного мита за подання апеляційних та касаційних скарг на ухвали суду. Це пояснюється тим, що для відкладення розгляду справи, зупинення, припинення провадження у справі, залишення позову без розгляду ГПК передбачені конкретні підстави (статті 77, 79, 80; 81). Суддя, приймаючи відповідну ухвалу, діє в рамках Кодексу. Якщо він виходить за межі повноважень, сторона спору не повинна нести збитки через недоліки судової системи.

Законодавцю також слід визначитися стосовно сплати державного мита за подачу заяв про вжиття запобіжних заходів. Згідно зі ст. 43¹ ГПК особа, яка має підстави побоюватись, що подача потрібних для неї доказів стане згодом неможливою або утрудненою, а також підстави вважати, що її права порушені або існує реальна загроза їх порушення, має право звернутися до господарського суду із заявою про вжиття запобіжних заходів до подання позову. Відповідно до ст. 43² ГПК запобіжні заходи включають: витребування доказів; огляд приміщень, в яких відбуваються дії, пов'язані з порушенням прав; накладення арешту на майно, що належить особі, щодо якої вжито запобіжних заходів, і знаходиться у неї або у інших осіб.

З огляду на те, що господарському суду за заявою про вжиття запобіжних заходів необхідно провести певні Процесуальні дії, зокрема повідомити заінтересовану особу, в деяких випадках оглянути приміщення, в яких відбуваються дії, пов'язані з порушенням прав, винести ухвалу за результатом розгляду вищезазначеної заяви, вважаємо за доцільне визначити розмір ставки за подання заяви про вжиття запобіжних заходів у розмірі 6 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.